

Dominika Rogalińska
Dyrektor Departamentu
Badań Przestrzennych i Środowiska
Główny Urząd Statystyczny

Zmiany w sytuacji demograficznej gmin w świetle prac i badań Głównego Urzędu Statystycznego

Streszczenie

Sytuacja demograficzna jest jednym z podstawowych czynników kształtujących warunki rozwoju regionalnego i lokalnego. Wpływa ona między innymi na potencjał gospodarczy, konkurencyjność oraz warunki życia w gminach. Badania demograficzne GUS dotyczą przede wszystkim kształtowania się bieżącej sytuacji demograficznej, zmian w procesach dzietności, umieralności, monitorowania sytuacji osób starszych i osób niepełnosprawnych, powiązań pomiędzy migracjami ludności a rozwojem procesów demograficzno-społecznych oraz zróżnicowania regionalnego procesów demograficznych w Polsce.

Dla prowadzenia polityki regionalnej i lokalnej szczególnie istotne jest poznanie przestrzennego zróżnicowania zjawisk demograficznych. Dlatego Główny Urząd Statystyczny prowadzi badania nie tylko w odniesieniu do grup jednostek Krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju (TERYT), ale także pracuje nad wdrożeniem bardziej szczegółowych podziałów. Przykładem jest propozycja podziału na trzy grupy obszarów miejskich oraz sześć grup obszarów wiejskich. Dzięki takiemu podziałowi lepiej widać tendencje zmian w czasie i przestrzeni.

Trendy procesów demograficznych ukazują niełatwą sytuację ludnościową polskich gmin. Dodatkowo uległa ona pogorszeniu w ostatnich latach za sprawą pandemii wywołanej przez SARS-CoV-2. W większości gmin obserwuje się ubytek naturalny ludności. Z drugiej strony przy stosunkowo długim trwaniu życia następuje zmniejszenie podaży pracy oraz coraz szybsze starzenie się społeczeństwa.

Podsumowanie

Wyniki badań GUS pokazują znaczne przestrzenne zróżnicowanie zjawisk demograficznych. Przyrost naturalny, na stosunkowo niskim poziomie, jest obserwowany na obszarach wiejskich – głównie województwa małopolskiego i pomorskiego oraz na obszarach metropolitalnych dużych miast. Widoczne są procesy odpływu ludności do stref podmiejskich, ściśle powiązanych z centrum (rdzeniem) wszystkich typów miast. Utrzymuje się maskulinizacja wsi wzmacniana odpływem kobiet w kierunku dużych aglomeracji miejskich. Powiększa się obciążenie demograficzne. Początkowo było ono większe na obszarach wiejskich. Od połowy ubiegłej dekady proces ten szybciej zachodzi w miastach, a szczególnie w dużych miastach. Pogłębia się proces starzenia ludności – widoczny zarówno w miastach jak również w gminach wiejskich wschodnich i centralnych województw Polski.

Niewątpliwie duży wpływ na sytuację demograficzną polskich gmin będą miały procesy demograficzne wywołane przez wojnę w Ukrainie – przede wszystkim bardzo dynamiczny napływ kobiet i dzieci.